

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor: Reuniunea învățătorilor români dela școlile popor. conf. ort. din protopopiatele arădane I—VII.	REDACTOR: IOAN CRIȘIANU Învățător	Manuscrisurile și corespondența se vor trimite redact. în Székod- var (Arad m.) iar abonamentele cassarului Iuliu Grofșorean în Baisa-Világos.
---	--	--

Comitetul de redacție: Dim. Boariu I Borlea, Hersilia Cadariu, Nic. Cristea, Teodor Cherechean, Petru Colet, Pavel F. Dăbica, Iuliu Grofșorean, Teodor Maris, Iosif Moldovan, Din Olariu, Din Popoviciu, George Pleș, Avram Sadean, Iosif Stanca și Petru Vancu.

Abonament: pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

Cuvânt de deschidere.

Rostit de președintele desp. prot. Buteni, Nicolau Boșcaiu, cu ocaziunea
 adunării desp. ținută în Buteni la 11/24 Noemvrie 1900. *)

Onorată adunare!

Viața omenească este o luptă. Se luptă individul, pentru a-și asigura existența proprie și a acelor ce-i aparțin; se luptă societatea, pentru a-și asigura înlesnirile realizării scopurilor sale, se luptă un popor întreg, pentru a-și asigura un loc potrivit în concertul celorlalte popoare; se luptă popoarele, omenimea toată, pentru a dobândi înțietatea, a stă în fruntea celorlalte popoare.

Aceasta luptă datează deodată cu ivirea individului și se perpetuă până la infinit, înceată deodată cu stângerea vieții omenești de pe pământ.

Din aceasta luptă a ieșit la iveală cultura omenească, iar din istoricul luptei și a culturii izvorâte pe urma ei, s'a produs știința, care hrănește spiritul generațiilor următoare.

Din istoricul luptei vieții omenești se constată, că acele popoare, acel neam de oameni, cari și-a păstrat cultura câștigată în cursul luptei și-au asigurat și drep-

*) Întârziat din lipsa de spațiu Red.

tul de existență, va se zică trăiesc, — iar acele, cari sau n'au fost acceptabile pentru cultură, sau și-au pierdut *cultura proprie*, au încetat de a trăi. De odată cu perderea culturii proprii și-au pierdut și viața. În urma acestei constatări apoi, s'a mai născut un fel de luptă, lupta de apărare a *propriei culturi* și a augmentării acesteia. Pentru purtarea acestei lupte și ducerea ei la isbândă, fiecare neam de oameni, fiecare popor și-a instituit oaste proprie, cu ostași din sânul ei.

S'au mai constatat din istoricul luptei vieții omenеști, că popoarăle, cari purtau lupta între sine cu mercenari — ostași plătiți — străini de corpul și neamul lor, aveau și sorți de isbândă problematică, atârnavu dela solda grasă ori slabă, ce o primeau în schimb pentru luptă. Îndată ce însă lupta se purtă cu ostași ieșiți din sânul propriu, aveau un ideal pentru care se poarte aceea luptă, din acel ideal isvorea și entuziasmul, eroismul și lupta se purtă cu isbândă.

Tocmai pentru acest cuvânt, și oastea menită pentru păstrarea și câștigarea culturii, s'a recrutat și se recrutează la toate popoarăle din ostașii ieșiți din sânul propriu. Numai aceia știu apreția cultura poporului din care fac parte și știu se lupte pentru menținerea și înaintarea ei.

Neamul nostru — poporul românesc — ai cărui oșteni, pe terenul cultural, suntem și noi, cei prezenți în aceasta adunare, de când i-s'a dat posibilitatea de a purtă lupta pentru păstrarea și înaintarea propriei culturi, înzestrat fiind cu *trei calități* și anume: *iubirea de D-zeu, iubirea de neam și de patrie*, pretinde dela oștenii sei a avea înaintea lor aceste ideale pentru cari să poarte lupta vieții, spre a le desvoltă și răspândi intacte între semenii concrezuți lor.

Tot istoricul luptei vieții omenеști ne dovedește, că poporul nostru dela ivirea sa pe orizontul vieții, călăuzit fiind de aceste trei calități, a purtat cu succes lupta întru păstrarea și cultivarea propriei culturi. Și ca

concluziune pentru noi, putem estrage învățătura că și în viitor să ținem sus și tare la aceste tezaure, căci până când vom fi conduși în lupta ce o purtăm de ele și până când firul vieții poporului nostru se va toarce din fuiorul acestor trei calități: *să nu avem teamă că se va perde în lupta pentru realizarea de ideale...*

Rămâne deci, ca noi învățătorii, cari ne-am angajat ca oșteni, ca pioneri ai culturii, se știm apreții aceste virtuți ale poporului nostru, pentruca să putem purta lupta cu izbândă întru dezvoltarea și respândirea lor.

Încât privește iubirea către D-zeu, primul izvor al religiozității poporului, cu toate că ni-s'a luat obiectul principal din mână, cu ajutorul căruia am putea dezvoltă mai cu temeiul aceasta virtute — și cu regret remarc constatarea la acest loc, că *acest obiect este neglijat azi în școlăle noastre* — onoare puținelor excepțiuni — totuși la tratarea tuturor celorlalte obiecte de învățământ, învățătorului i-se îmbie destule ocaziuni de a dezvoltă religiozitatea și a propagă iubirea către D-zeu în elevi.

Călăuziți fiind de acest ideal, conștiința să ne îndemne, că ceia ce întrelasă, ori negligă cateheții la obiectul lor, învățătorul se suplinească. Să nu fie condus de prejudecata, că nu se ține de dânsul obiectul religiunii, ci condus fiind de idealul, că fiind eșit din sânul poporului, aduce acestuia serviciu, contribuind la propagarea virtuții, care susține viața întrânsul.

Tot atât de ponderoasă este și cealaltă virtute a poporului. Iubirea de sine și semenii sei, care produce iubirea de neamul întreg, ca popor. Fără aceasta iubire deodată cu dispariția ei, dispore și poporul de pe orizontul vieții. Fiind dar aceasta virtute și ca o condițiune de viață a poporului, iar învățătorul, ca fiu al aceluiaș popor, îndoită datorință are, deoparte ca învățător, de alta ca fiu al poporului, *să desvoalte focul dragostei de neam, încă în etatea fragedă.*

Iubirea de neam se manifestează în păstrarea limbii, a datinilor și a portului în popor. În era de acum, când învățătorul trebuie să satisfacă pretenziunilor înmulțite a. legilor școlare, timpul fizic abia-i permite a se ocupa puțin cu toate obiectele de învățământ, s'a sulevat și întrebarea: că oare să se folosească în școlile populare gramatica, ca obiect de învățământ, ori ba?

Eu susțin, că gramatica, ca obiect de sine stătător, nici când nu va escită iubirea de limbă, ci vorbirea corectă și frumoasă a învățătorului.

Ce impresiune plăcută face asupra noastră, când auzim pe cineva vorbind corect, în limba literară, curățită de orice archaisme și provincialisme!? Școala trebuie să fie atelierul purificării limbii.

Învățătorul peste tot să nu permită elevilor sei a folosi în vorbire expresiuni, cari nu se folosesc în limba literară, ci să-i coregă neconținut, până ce aceștia își vor însuși limba corectă. Firește, se recere în primul loc dela învățător, ca însuși să se folosească de limba literară, ca atât în școală, cât și afară de școală să impună limbajul său, ca să poată fi imitat. Deci *vorbind și scriind* cu elevii, să facem gramatica, nu numai în oarele de limbă.

Pentru susținerea datinilor în popor, învățătorul încă poate lua parte activă, la ocaziuni binevenite, iar pentru păstrarea portului, *învățătoarele cu deosebire, au cel mai bun teren în școlile de fete cu lucrul de mână.*

Desvoltând iubirea de neam, vom propaga totodată și iubirea de patrie. Cine iubește neamul din eare face parte, iubește și patria. Contribuind la întărirea și bunăstarea neamului, contribuim la înflorirea patriei.

Pe temeiul perceptului din s. Scriptură: „se iubești pe deaproapele tău, ca însuși pe tine“, pe lângă iubirea de neam, idealul învățătorului trebuie să fie: propăgarea iubirei deaproapelui, adecă de toți locuitorii patriei. E eschisă iubirea de patrie acolo, unde locuitorii aceleiași patrii nu se iubesc între sine.

E constatat faptul, că școala noastră confesională, ca fiică a bisericeii, propagă și desvoaltă aceasta virtute creștinească și totodată patriotică în mlădițele sale.

Aceste calități sau virtuți ale poporului nostru, le-am atins ca o icoană sau tablou, ce trebuie să-l avem înaintea ochilor în vârtejul luptei noastre pentru asigurarea și păstrarea culturii.

Sunt convins, D-lor colegi, că în sufletul fiecăruia din noi arde acelaș dor; dorul, de a vedea neamul nostru înaintat prin școală, la mărire prin — cultură, la bunăstare prin străduință. La lucru deci!

Premiând aceste, Vă salut de bunavenire și declar ședința adunării despărțământului nostru de dăschisă!

Tolstoi.

Și când i-s'a sfărmat și cele din urmă idealuri de realitatea crudă, când păharul amărăciunii s'a umplut tocmai din partea acelor, pe cari în îndelunga lui viață de creștin hotărât i-a impresurat cu dragostea sa sufletească și când în lupta vieții zilnice numai putea aștepta nici o alinare durerilor amare, ce-i rodeau ființa îmbătrânită, un gând — poate cel dintâiu în existența sa depeste opt decenii — l-a mănât de a părăsi tot ce i-a încălzit sufletul tânăr și de a uită tot ce i-a mângăiat bătrânețele. În societatea unui om, pe care l-a socotit mai mult tovarăș de drum, decât îngrijitor al unei sănătăți sdruncinate, deodată cu risipirea și celor din urmă foi îngălbinite de vântul rece al toamnei, a plecat de acasă cu gândul, de a se feri și ascunde de aceea lume, în care s'a simțit singur și neînțeleș. Unde l-a mănât visul zadarnic și neîngăduit? Spre micul sat Astacovo, ca să-și îndeplinească ultima datorie de om muritor. În mijlocul naturii moarte și a celor umili și oropsiți de vitregia moravurilor, să-și închidă pe veci pleoapele umezite de atâtea ori la vederea atâtor fapte comise contra credin-

tei, contra moralei creștine, din cari Tolstoi și-a făurit stâlpul de foc, pentru a răspunde acelei mari și tainice legi, care este iubirea deaproapelui. Și această iubire, pe care a simțit-o, a propovăduit-o, ca un devotat apostol, a făcut din el omul, ce a luat sarcina lăpădării de sine și a primit sarcina îngrijirii și ocrotirii celor bătuti de griji și nevoi, cari cu frunțile plecate de amarul desnădejzii, apropiatu-s'au să-i sărute pentru ultima dată mâinile binefăcătoare, iar cu lacrimile durerii, să-i stropească trupul, pe care nu s'a așezat crucea creștină. Răsplata celor ce cred în îndreptarea fiilor oamenilor, în cari nu este mântuire.

În întreaga opera lui Tolstoi, privită din punctul de vedere al tendințelor sale, să vede sufletul marelui reformator, care, din înălțimea închipuirii sale, a voit, ca și Socrate, să scoboară fericirea pe pământ și să o introducă în casele oamenilor, spre a-i face mai buni, mai nobili. Și această fericire nu a căutat-o în progres, pe care l-a numit „utopie“, ci în libertate, în libertate absolută. Mănat de acest dor al libertății, prin care cugeta a aduce mântuire și noauă vieață în șirurile desmoșteniților, înființează pe unul din întinsele sale domenii din Iasnaia Poliana un institut de creștere unic în felul lui: fără programe, fără regulamente, fără disciplină, în care copii erau sub scutul celei mai mari libertăți de a munci conform înclinărilor lor. Aceasta școală, condusă de însuș Tolstoi, a atras asupra sa privirile tuturor bărbaiților de școală, cari cunoscând tendințele magistrului, așteptau rezultatele cu o mare nerăbdare; rezultate, ce n'au întârziat. O ignoranță nespūsă a cuprins pe bieții copilași, încungiurați de cea mai deplină libertate, dar nepuși sub controlul disciplinei și a munci ordonate, deși au fost împărtașiți de Tolstoi de cel mai puternic mijloc al educațiunei morale și intelectuale, de iubire. Rezultatele deplorabile ale acestui institut, dela care Tolstoi așteptă prăbușirea din temelii a tuturor formelor școlare și învierea adevăratei libertăți, a făcut pe reprezentantul

nihilismului pedagogic, după o muncă de trei ani, să re-
mită conducerea școlii ficei sale, care, după o func-
ționare de un an, i-a închis porțile pe vecie.*

N. Cristea.

Anglia.

(Lecție practică din geografie).

Anunțarea țintei: În oara aceasta vom învăța
despre o țară mare și bogată!

Analiza: Ce se numește inzulă? Căutați ce inzulă
se află dela Franța spre nord în Oceanul atlantic?
(Britania mare). Cu ce mări e încunjurată? Cu care
țară samănă Britania mare în privința mărimii? (Cu
Ungaria). Fiți atenți!

Sinteza: Britania mare (Anglia) constă din 2 inzule
mari și din mai multe mici. Inzula cea mai mare se
numește Britania mare; partea sudică a acestei inzule
se numește *Anglia*, cea nordică *Scotia*, iar a doauă
inzulă mai mare se numește *Irlanda*.

Suprafața Angliei e foarte variată: pe lângă părți
deluroase are mai multe șesuri; Scoția e cu desăvîrșire
muntoasă; iar Irlanda numai la margini e muntoasă, iar
în mijloc e șes.

Munții Angliei sunt foarte bogați în fier, aramă și
cărbuni de piatră.

Șesurile Angliei sunt foarte roditoare, pe cari se
prăsesc caii și oile cele vestite în toată Europa.

Reproducere: Locuitorii Angliei sunt Englezi, ai
Scoției scoțieni, iar ai Irlandei irlandezi. Englezii și
Scoțienii vorbesc aceiași limbă, limba englezască,
Irlandezii însă au limba lor proprie. Toate aceste po-
poare la olaltă să numesc *Englezi*.

Englezii sunt de neam german și de confesiunea
protestantă și catolică. Delă fire sunt tăcuți, lucrători și

* Kiritzescu: Chestiuni de educațiune și did. experimentală.

religioși. În privința culturii stau pe o treaptă foarte înaltă: aproape nu găsești om care să nu știe scrie și citi.

Reproducere: Englezii să ocupă cu agricultura, cu industria și cu comerțul maritim.

Agricultura lor e întru toate de model. Englezii lucră pământul cu tot felul de mașini și unelte agricole.

Industria lor e foarte dezvoltată. Orașele sunt pline cu tot felul de fabrici, cari sunt adevărate izvoare de bogăție pentru țară.

Englezii prin hârnicia lor au ajuns de stăpânesc țeri în America, Azia și chiar în Australia, de unde aduc bumbac, cafea, testie, zahar și lâna trebuincioasă pentru fabricile lor.

Reproducere: Capitala Angliei e *Londra*, un oraș care e de 10 ori mai mare decât Budapesta. Capitala Scoției e *Edinburg*, iar a Irlandei *Dublin*. La *Manchester* (Manchester) sunt fabricile cele mai mari din toată lumea. În fruntea Angliei stă regele; Anglia e stat constituțional.

Reproducere. Combinarea: În privința mărimii Britania mare cu ce țară seamănă? (cu Ungaria). Tot așa o putem asemăna și în privința bogăției? (În privința bogăției stă departe). Pentru ce? (Pentru că locuitorii Ungariei și astăzi lucră pământul în mod primitiv, cu instrumente primitive). Și încă pentru ce? (Pentru-că în Ungaria sunt puține fabrici, și cele mai multe produse prime de ale noastre se prelucră în alte țeri). Dar în privința culturală, putem se o asemăna? (În privința aceasta și mai puțin, deoarece la noi 40% încă nu știu scrie și citi).

Sistemizarea: Ce e foarte dezvoltată în Anglia? (Industria). Atențiune! Pentru că în Anglia e foarte dezvoltată industria, zicem că Anglia e stat *industrial*.

Aplicarea: Cum sunt locuitorii Angliei în privința culturală? foarte învățați). Bine-i să fie oamenii învățați? (Bine). Pentru ce? (știu să lucrez mai rațional pământul.) Și încă pentru ce? (știu să conducă industrie și comerț). Ce sunt toate aceste peste țară? (izvorare de

bogăție). Cum să simte omul, care-i în stare bună? (mulțămît și fericit). Ce aduce deci învățătura peste țară? (Bogăție, mulțămire și fericire).

Urmează desemnarea în altă oară. Ocupațiune de silențiu: Faceți din lut fiecare harta Angliei!

Iosif Stanca.

Interesul pedagogic.

— **Expunere critică.** —

Măestria dascălului e atât de complicată, încât — dacă e vorba de a realiza ceva progres — trebuie să ții cont de toate minuțiile, fie că privesc dezvoltarea psihofizică, fie că voiești să adaptezi mijloace la felul de predare al cunoștințelor necesare pentru perfecționarea individului.

Un mijloc efectiv pentru facilitarea mersului învățământului nostru — fără îndoială — e și așa numitul *interes pedagogic*.

Precum oratorul, prin cuvintele ce adresează mulțimii, intenționează captivarea masselor (presupunând capabilitatea escitării interesului), tot astfel și învățătorul... Rezultatul bun al muncii lui stă în proporție dreaptă cu putința-i de a ști scormoni, cum a-i zice sau escita acest interes.

Deci prin articolul cu titlul de mai sus, dl P. F. Dârlea a abordat un subiect, a cărui actualitate, pe noi, totdeauna ne poate preocupa. Perspectiva oricărei acțiuni omenești, de domeniul intelectului, nu poate fi alta decât constatarea adevărului: „*carele este o formulare mai clară a legilor nealterabile, cari sunt însuș fundamentul universului și corespunde direcțiunii vecinice a inteligenței omenești având ca scop final promovarea exigențelor binelui obștesc*“.*)

Tare cred, că acestea le-a avut în vedere și dl P. F. Dârlea la scrierea articolului d-sale și declar, tot a-

*) Critice. Volum : II, de T. Maiorescu.

cestea mi-au servit și mie de bază la observările, ce voiesc să le fac.

Ca și toate lucrurile noastre dăscălești serioase, așa și lucrarea dlui P. F. Dârlea am cetit-o cu atențiunea și interesul cuvenit. Și mărturisesc, că pe cât începutul lucrării și alte câteva constatări bine documentate m'au atins plăcut, pe atât altele m'au frapat lăsându-mă nedumerit. Ca povestea să nu fie așa lungă, de sine înțeles — nu mă voiu ocupa, decât de acele expuneri, pe cari eu nu le pot împărtăși sau accepta și aceasta din mai multe motive. Ne vom ocupa în locul prim cu partea I a lucrării autorului.

„În privința metodei, pedagogia modernă prescrie atâtea lucruri, încât te prinde groaza, când numai te gândești, că prelegând în școală, ai să ții cont de toate acelea. Nici că-ți este posibil să nu uiți nimic din ele, fără a-ți fixa dinainte pe hârtie întreagă prelegerea. Așa că fiecare din noi am simțit, poate nu odată, cum tovara ni-s'a mărit, tocmai din pricina prescriptelor pedagogice, având adecă a trage fiecare prelegere a noastră așa zicând pe calapodul acelor prescripte... și totuș nu arareori acel scop (ce se are în vedere) se perde tocmai din pricina acelorora. Până când din potrivă, dezvoltarea interesului la elev e mijlocul cel mai sigur și simplu totodată, de a te menține pe drumul cel adevărat, *ca metod*“.

În acest citat, recunosc — dl autor are și ceva dreptate. Dreptate are întrucât azi — când timpul ni-e mai scump decât oricând — nu ne putem estinde la toate materiile și întotdeauna după toate prescriptele pedagogice în detaliu, căci oarele de instrucție în o respectabilă parte avem să le petrecem cu predarea limbei maghiare. Dar cu toate acestea, nu suntem făcuți imposibili! Ne putem ajuta și trebuie să ne ajutăm, reducând metoda la momentele lui esențiale, cu abando-

narea exigențelor de alte forme și aceasta fără privire la împrejurarea, că chiar de „treptele formale“ ne folosim sau nu.

Așa de pildă la materiile mai ușoare: fac sinteza ori predarea, cum se zice, pe lângă o mică introducere a temei noi, — sistemizarea sau generalizarea și aplicarea; iar la materiile mai dificile necondiționat voi proceda mai temeinic, trecându-le prin toate acelea trepte „formale“ sau „neformale“, cari fac posibilă o apercipiare și asimilare cum se cade.

După mine, o altfel de procedură, ca să faci și ceva ispravă — nu-mi pot închipui. Lucrul se complică și mai tare atunci, când adoptăm părerea ori mai bine convingerea din urmă a autorului, considerând d-sa dezvoltarea interesului ca cel mai sigur și simplu mijloc, de a ne menține pe drumul cel adevărat, cualificându-l (interesul) drept metod. Dacă ar fi vorba de grădinile de copii cu variațiile ei fröbeliane, orfelinate ori alte instituții.... simile, ai mai zice, dar în școala poporală exclusiv cu dezvoltarea interesului, ca metod, nu vei fi în stare a produce ceva muncă sistematică, iar dacă dorești a produce o atare muncă, negreșit va trebui să iai refugiu și la prescripțiile pedagogice moderne, barem în modul amintit de mine mai sus — ori cât de neconvenabile ne-ar fi!

Chiar la început, eu încă am accentuat momentuo-zitatea interesului pedagogic, dar nu cu ignorarea cerințelor pedagogice absolut necezarie, luând interesul drept *baghetă magică*.

Dacă totuș și dl autor așa explică — în ultimă analiză — interesul pedagogic — e superfluă și fără temei combaterea prescripțiilor pedagogice, ce o face.

Pe deasupra, lucru pare și curios. Dacă odată e vorba de rezultat, durabil și util, doar chiar postulatele, principiile școlii moderne sunt firul „Ariadnei“, care ne conduce pe toate căile de a ști și cunoaște modalitățile,

mijloacele multifarie, întru realizarea scopului dorit, între cari mijloace de prima ordine se numără negreșit și interesul pedagogic.

Ori cum ar fi, dar expunerea autorului — în aceasta privința — pare exagerată din cale afară.

Nu tocmai nimerită e și consecvența ce o trage autorul la relevarea *firelor interesului*, ce peste tot — se manifestează în lumea externă. Dela acest interes, analizat din mai multe puncte de vedere, ajunge la o „*simțire mai înaltă*“ la care îi zice „*sentiment*“. Despre acest sentiment d-sa se exprimă astfel: „Simțirea mai înaltă a omului sau sentimentul ca atare, emanează dela un ce cu mult mai inferior decât cunoștința, că acel ceva e dat în zidirea noastră, e înăscut; până când rolul cunoștinței sau al ideii este numai de a atinge corzile sentimentului, a-l deștepta, punându-l astfel în acțiune. Jar drept, concluzie — după ce aduce mai multe exemple: „ . . . cunoștința fiind urmarea interesului, ideea se impune din cauza sentimentului“. Vă să zică tocmai diametral opus dela ceea ce susține azi știința pedagogică, bazată pe psihologie, a căror izvor nu e a se căuta aiurea decât în bogata experiență, făcută pe acest teren, după ce au frământat capetele mai multor muritori.

Dacă stă constatarea făcută de dl P. F. Dârlea, atunci dsa a făcut o descoperire . . .

Dar să vedem, apoi să ne pronunțăm mai hotărît. „Suferințele*) unuia dintre semenii noștri — sau și dintre alte speții de ființe — ating în noi simțul de milă. Nedreptatea ce unul mai tare o face unuia mai slab, produce o revoltă în simțul de dreptate. Cuvintele însuflețitoare ale comandantului din bătălie ating atâtea sentimente, — mai ales pe cea al datoriei, al iubirii de patrie și neam, lege etc.“

*) Analiza științifică precum și concluziunea aflu de conștient a le face mai mult pe baza exemplelor aduse de dl P. F. Dârlea. (B.)

Cazul prim și al doilea cade în categoria sentimentelor simpatice — altruistice, — iar al treilea în cel al variației sentimentelor etice. Cum s'au format sau mai bine dezvoltat, acestea sentimente peste tot la individ? Iată cum!

Incontestabil, că sufletul omului dela începutul său se adapă din 2 izvoare: din viața omenească și cea a naturii. Din prima ne acuirăm cunoștințe, cealaltă ne face cunoscut: întâmplările ce obvin întrânsa. *) Acestea întâmplări și cunoștințe, fie iele de orice natură, nici decât nu le putem prinde sau cunoaște cum se cade nu știu prin ce „simțire mai înaltă“ sau sentiment, ci în locul prim exclusiv prin puterea minții, prin ideile dobândite despre cutare obiect, prin inteligență cum am zice.

Ce-i drept, la copii mici nu putem vorbi de așa ceva, dar despre aceea putem vorbi, că viața ori dezvoltarea psihică 'la ei — deși în conture abia observabile — începe a se manifesta deja când sunt de *o lună și jumătate*. Tot dela acest stadiu predominază, până ceva mai târziu, intuițiunile, ceea ce se poate vedea de acolo, că copilașul cu o mare plăcere privește obiectele și persoanele din jurul său; în urmarea acestora dă semne de licărire a conștiinței. Voiește se prinză, să vadă, să audă toate ce-l împrejmuesc. În urmarea impresiunilor primite și combinate într'un fel de percepțiuni, dorește să știe toate celea, năpădindu-ne cu întrebările. *Conștiința lor neajungând încă minimul de reflexiune spirituală, îi vedem, că cu plăcere se trudesă să imiteze.* Iată adevărata cauză pentru care: „Băiatul acela mic (deși) încă nu poate avea idei despre milă și peste tot despre iubirea cătră deaproapele . . . . il poți vedea cum caută să deie dintr'al său, ajutorând pe prietenul său.“ Adecă băiatul cel mic dă seamănilui său, căci și alții (tata mama, frații . . .) i-au dat lui, — va să zică își aduce aminte de celea ce fac cei din jurul său pentru el.

*) Lecții de pedagogie de Dr. P. Șpan.

Prin urmare, aci nu mai poate fi vorba de sentiment, ci de o altă însușire a sufletului și anume de putința de a imita, carea la rândul său se bazază pe aducerea aminte sau memorie, carea dintre facultățile sufletului — la copii mici, o putem observa mai pregnant.

Tot pe acest adevăr se bazază și celalalt caz, adus de dl autor, că cutare băiat începe a suspina și 'n celea din urmă a plânge atunci, când seamănalui său cineva i-a făcut ceva rău dându-i ânză acestuia ca se plângă. Eu zic mai mult! Nu-i de lipsă „că un copil mic se vadă, că cineva a făcut ceva rău seamănalui său, *ci să-l vadă numai plângând și e deajuns*. El își aduce aminte, că atunci când iel plânge intotdeauna cineva nu i-a împlinit dorința, fie că mama lui nu l-a alăptat la vreme, ori că nu i-a dat de mâncare sau că a luat dela el ceva lucru cu ce s'ar fi jucat etc. Sămnul cel mai eclatant, că un copil nu e mulțumit cu sine și celea ce se petrec în jurul său este — plânsul.

În urmarea celor expuse, pare evident, că chiar manifestățiile celea mai rudimentare sau primitive își au sorgintea nu în „simțirea mai înaltă“ sau în „sentimentul înnăscut“ — cum susține dl autor — ci în primirea impresiunilor și senzațiunilor din lumea externă.

Când puterea de raționare și reflexiune asupra lucrurilor și întâmplărilor imprejmuitoare începe să se ivească, copilul a trecut peste ce a fost mai greu: i-se deșteapta tot mai mult facultatea atentivă, memoria . . . cu un cuvânt — inteligența.

(Va urmă)

„Cartea Cărților“

(o scriere pedagogică.)

Păreră generală a tuturor bărbaților de școală, cari judecă serios și nepreocupat este, că sarcina școalei — ajungând punctul culminant — e insuportabilă,

atât în cecece privește dăscălimea, cât și în cecece privește tinerimea ștudioasă, incalculabile fiind dezastrelor produse de supraincordare în ambele tabere.

Odată constatat acest fapt, e numai firesc, dacă toată lumea ostenește într'acolo, ca să ușureze barem în parte sarcina aceasta.

În alte țeri, pe seama dăscălimii s'a scris o întreagă literatură didactică. Bibliotecile bogate stau deschise la dispoziția fiecăruia, iar revistele de specialitate vestesc cu sutele roadele mai nouă obținute pe terenul educațiunii.

Numai noi am rămas îndărăt și pe acest teren. Trec ani la mijloc până să apară o carte de cuprins didactic. O revistă-două, dacă nu e condamnată să moară, numai ce vegetează. Dăscălimea — după semne — așteaptă să-i vină toate de-agata, iar forurile superioare se mărginesc să împartă numai porunci — și nu sfaturi. Toată lumea înaintează, iar noi stăm pe loc, ori dacă și înaintăm, înaintăm prea încet. Noi ne uităm la alții cum ară și samănă, noi arăm tot cu plugul cel de lemn și sãmănăm tot cu mâna, ca și strămoșii noștri, până când alții ară și samănă cu mașini. Apoi să ne mirăm, dacă secerișul altora va fi înbelșugat, iar al nostru slab și pripernicit?

* * *

Judecând asupra sarcinei ce apasă pe umerii școalei în general, necondiționat, că din aceasta sarcină, partea cea mai mare cade asupra dăscălimii, care în tot momentul e gata să sucumbe sub greutatea poverii. A lăsa dăscălimea și mai departe sub aceasta sarcină e cel mai mare sacrilegiu, pentru că se face iluzoriu rezultatul final ai învățământului.

Sarcina cea grea a dăscălimii s'ar putea foarte mult ușura prin o lucrare, care ar avea să cuprindă tot aceea ce e necesar pentru școală, o carte de concentrațiune, care să fie cu adevărat „Cartea cărților“.

Cartea aceea ar trebui să cuprindă următoarele :

1) Teoria, cât se poate pe scurt a fiecărui obiect de învățământ, ținând seamă de reformele mai nouă venite în pedagogie.

2) Reproducerea planului de învățământ la fiecare obiect precum și la fiecare parte de obiect.

3) Stabilirea textului la fiecare obiect și la fiecare materie, pentru-ca să se știe între ce cadre are să se miște școala.

4) Toată teoria, ținând seamă de reformele ivite, de planul de învățământ, de textul stabilit să se illustreze prin prelegeri practice.

Lucrarea credem, că s'ar putea duce în îndeplinire așa, că cei angajați spre acest scop, să se întrunească într'un centru, ca împreună să stabilească punctele cardinale după cari ar trebui să se scrie lucrarea. Tot atunci să se împartă și rolul pentru fiecare membru. Fiecare membru apoi să lucreze acasă, în tihnă, materialul încredințat. După ce s'a isprăvit cu scrierea, fiecare membru să fie deobligat a-și litografa materialul cel puțin în atâtea exemplare câți membri sunt, ca să-l poată trimite în schimb. Materialul litografat să fie propus un an în școală ca material de experiență, iar pe marginea manuscrisului să se facă observările necesare. După un an de experiență, membrii să se întrunească de nou, unde să se facă critica necesară și să se stabilească definitiv materialul, după cari lucrări, scrierea să se dea la tipar. *)

* * *

După cum e contemplată întreaga lucrare, dacă se va și realiza în mod norocos — ceea ce nu e tocmai imposibilitate — credem, că nu exagerăm, când îi atribuim o importanță mare: — fără păreche chiar în literatura altor popoare mai culte.

*) Deschidem discuție publică asupra acestei chestii importante. Red.

Dar să demonstrăm importanța și necesitatea acelei lucrări, prin următoarele argumente :

1) Școalele noastre în cea mai mare parte sunt sărace, lipsite de biblioteci, prin urmare lipsite de izvoarele de lumină.

2) Dascălii noștri — în urma sărăciei noastre generale — au puține pregătiri științifice, și tocmai în urma acestei stări generale nu sunt în putință a-și procura izvoarele necesare din mijloace proprii.

3) Presupunând chiar, că am dispune de aceste izvoare, trebuie să admitem, că nu fiecare știe să culegă și mai ales să *aleagă* cu succes — fiind aceasta dexteritate destinată dela natură numai celor pușini, numai firilor alese.

4) Prin lucrarea proiectată, s'ar introduce *uniformitate* în învățământ.

5) Se va ajunge la o *nivelare* a dascălimii, că fiecare dascăl, va fi înarmat cel puțin cu *minimumul* de cunoștințe.

Când ni-se pun în perspectivă atâtea avantaje, atâta ușurință în calea noastră profesională, ne întrebăm: că oare mai poate fi cineva dintre cei aleși, *refracta*? Oare nu suntem noi în locul prim îndemnați, ca să ne *ușurăm* sarcina? Și oare nu suntem noi chemați să lășăm și ceva *moștenire* urmașilor noștri?

Iată tot atâtea întrebări, dela răspunsul cărora se poate judeca maturitatea noastră.

Cine are deci urechi de auzit, să audă !

Iosif Stanca.

Școala română.

„Mulțimea nu poate trăi fără oameni harnici, iar cei harnici, îi sunt totdeauna o sarcină ! (Goethe).

Comuna N. să află pe o vale romantică cu o pozițiune romantică de invidiat. Nu pot zice, că hotarul

i-se întinde peste minimalul trebuincios, dar întrânsul se află : pământ cultivabil, pădure și pășune suficientă. Locuitorii, toți erau odinioară Români de legea veche; se îndeletniceau cu economia câmpului, — erau religioși, morali, creștini adevărați. Susțineau două parohii și o școală confesională ort. română. Biserița de lemn dintre dealuri — nu-i încăpea, ba adeseori — plane la sărbătorile împărătești — și grădina să dovedea de mică.

Azi, lucru invers !

Biserica, — zidită când cinstitul părinte eră pus la odihnă — în loc de frunte își înalță smerit turnul către cerescul Părinte, iar clopotele sonore își trimit sunetele de chemare în undulări tot mai jeloase, nedându-le ascultare o terțialitate din locuitori....

Școala e tot cea veche, își susține caracterul — grație dascălașilor perondați până azi, cari și-au prețuit-o — doar mai mult decât chiar viața, — căci poporul — durere — n'a ajuns încă la acel grad de cultură, ca să știe ce prețuiește acest „tezaur“! — Le-aș reproșa, dar nu prea poți, când cel mai chemat a o încălzi, pururea a fost și e străin de dânsa. Unde numai i-s'a dat ocaziune, a apăsat-o; a scurtat venitele învățătoresții, așa că azi e postul cel mai slab dotat din întreg tractul.

Astfel mânându-se apa pe moară străină, în comună s'a înființat o a doua școală confesională, dar străină în caracter; în fine s'a mai sporit numărul lor cu una, tot străină. Și ce credeți? Prosperează?... Cum să nu ! Când S. Sa e episcopul, sau mai bine zis: chivernisitorul aceleia! Băieții D-sale acolo și-i instruiază, ba dacă nu mă 'nșel și ai crâznicului și ai porodiței lui, dar nu pentru superioritatea instrucțiunii de acolo — Doamne ferește! — căci e îndeobște cunoscut sporul; ci — poate — pentru simpatia ce o nutrește de tot ce e străin.

Acolo e rând. La noi?

Sutuța de zloți, ce o are învățătorul — ca salariu — pe lângă pământ — (cari toate nu trec peste 300 fl.)

nu o poate solvi până la finea anului, prin luna Noemvrie, Decemvrie.

Ferice de el, apostol al națiunii în veacul al XX-lea!

În această stare a aflat legea școlară din 1907. comuna N.

Forurile școlare — ce e drept — au escurs la fața locului, ca să mântue școala din frunțașă comună și informând pe credincioși în afacere, cu mare însuflețire au regulat salariul învățătoresc. Preaonoratul s'a îndepărtat și după ce au trecut câteva luni, nu rămâne alta de făcut organelor parohiale, decât să execute concluzul. S. Sale nu-i venia bine la socoteală, că dascălul, cât pe aci să-l întreacă cu salariul — dă din umeri, că asta nu-i trebuiește. În năcazu-i se mai sfătuieste și cu Petru și Pavel, apoi sus, jos, că ei nu pot împlini asta, merg scrisori, deputații la protopopul, să strice ce-a tocmit, că-i rău! Și a rămas pe voia părintelui. Și așa e și azi. Pe deasupra acest factor cu misiune mare și calități tradiționale, se mai încumetă la stânjenirea definitivă a activității școlii și pe căi lăturalnice.... dar fără succesul sau rezultatul contemplat.

Acesta e istoricul școlii ort. române din comuna N.

Despre șicanele unora și simpatiile altora, nici nu mai amintesc. Cu toate aceste *școala sustă și azi și-și îndeplinește mereu misiunea; iar sârmanul dascăl recitează alfabetul în speranța, că nu peste mult se va apropia luna Noemvrie, când se va putea bucura de mult așteptata sutuță.*

Legea, e drept, a intrat în vigoare pe toată linia cu pretenziunile ei, dar mulți „apostoli naționali“ nu cunosc îmbunătățirile ei.

Aceasta e starea reală a învățământului din comuna N. Am cugetat, ca prin înșirarea crudului adevăr de mai sus, voiu contribui, cât de puțin, pentru informarea publicului — scrutator de cauză — în micșorarea mărului școalelor confesionale.

Tânguirea fiind ceva mai mult decât sporadică, involuntar ți-se pune întrebarea: Cui îi trebuie astăzi școală română?

Poporul nu se prea știe entuziasmă pentru ea, iar cei chemați, în primul loc, a conduce și însufleți poporul la jertfe pentru școală, dupăcum s'a văzut și mai sus, lucră pentru nimicirea și nu prosperarea ei.

Alt rău! Azi când dogmele credinței religioase sunt mereu înlocuite cu alte dogme, pretinse științifice, dar intolerante și distructive a orice cultură națională, *mulți preoți nu cetechizează.*

Reprezentările bisericesti-școlare, precum constată și un ziar politic, sunt alcătuite din bărbați — ce e drept merituosi și energici — dar neorientați în chestii școlare. Pe lângă aceasta, de-și au dragoste față de așezămintele culturale, nu prea dispun de timp, să mai ajute cu sfatul ori fapta și școala, care i-a crescut.

Astfel mergând lucrurile și în viitor, terenul priincios al școlii române, se slăbește tot mai mult.

Din premise reiese, că școala confesională română e o sarcină pe umerii multora, de carea scăpându-se odată, ușor vor respira, dar vai, odată se va reclama ceata ăstorfel de muritori — smeriți dascăli români, — numai să nu fie prea târziu, căci „satul arde, baba se piaptână“. *)

Amicul școlii.

---

*) Publicăm acest caz simptomatic. cu scopul, ca forurile noastre competente încă să aibă știre despre un atare „apostol“ al neamului, care-și pune carul în petri spre a terfeli și nimici modestul nostru fort: școala română.

OFICIOASE.

Unele pedeci în calea bunei economisări a poporului.

(Urmare și fine).

IV. Beția sau alcoolismul.

Acest flagel, ispită diavolească, și adevărată nenorocire pe unii din societatea omenească, a venit cu încetul și astăzi a devenit înspăimântător.

Din considerațiuni economice, morbul acesta este de tot păgubitor, întâi pentrucă să cheltuește zeci de milioane la an fără folos, cum se vede mai jos, a doua pentrucă o parte înșămnate a lucrătorilor, să fac nepuțincoși de lucru și așa se perd anual milioane din valoarea muncii.

Nu să poate negă, că și nainte de 30—40 ani, poporul a beut vin produs de el, rachie de prune, drojdii și comină, provenitoare din vie, ba se află urme și de preparare de bere din secară, orz și cucuruz, toate făcute casnic. Efectul eră, că unii deveneau mai veseli și vorbăreți, alții să îmbătau, ce produceă haz, însă toate acestea nu erau stări îngrijitoare. Periculul s'a pornit prin anii 1870, când s'a conces ferberea în mare, și s'a răspândit spiritul fabricat din bucate. Acesta în stare crudă, nerafinat și simpluminte mestecat de consumenți cu apă, este distructiv corpului, fiindcă conține substanțe, ce atacă circulația sângelui. La răspândirea spiritului printre popor, publicul mai cult și o parte a poporului a observat urmările distructive, dar la remedii nu s'a ajuns, una pentrucă

membrii familiei își ascundeau supărarea, alta pentru că fabricanții și vânzătorii aveau mare interes ași face treburile în tăcere — fără sgomot, și așazicănd de pe furișul, și de fel nu cu reclame și alai, ca și la alte marfe.

Pe atunci deja puteai vedeă în comune de 100—200 case local exarândat în proporție scump, aranjat cu precauțiune, spre a vinde rachia de bucate, în dăpăul cu 2—3 vase mari și alte mici, cari le puteai asămăna cu totatătea tunuri militarești, spre a distruge satul, ce astăzi poți constată, că a și succes, și spirtul face aspectul satului, că după o luptă răboinică, mulți morți și vulnerați, căci în sat a mai venit un dăpău, ba încă și al treilea.

»Rachiul și cambiul prăpădește poporul meu unguresc« scriă Jászay Mari, celebră actriță tragediană, în foiletonul unui ziar din Budapesta. Foaia »Az alkoholizmus«, nr. 4, din 1910 scriă cuvânt de cuvânt: Cauza sărăciei și a mizeriei și toate păcatele, cari să arată în Ardeal, provin din răchie. Bogatul și săracul, domnul și servitorul, părinți și dencendenți, bătrâni și tineri, partea bărbătească și cea femeiască beau răchie multă. Așa să distruge tot, pacea din casă, economizarea bună și depravarea morală naște mii de cazuri de decadență.

Apoi noi să nu ne poftim sănătate nouă și pruncilor nostri? Lumea trebuie să fie convinsă deja, că este coaptă de întrarea în luptă contra rachiei, pentru că fericirea omului nu poate stă alătura cu rachiu, de aceea este datorința fiecăruia membru a societății omenești și a patriei, să combată beutura din toate puterile«.

În departatul trecut, în 1695, reprezentanța din Hanovera a adresat guvernului rugarea: ferberea de rachie și vinderea ei ia pânea din gura economilor nepricepuți. le pradă toți banii, le ruinează economia, le îngroapă mintea și sănătatea, de aceea cerem oprirea ferberii și vinderii de răchie. Regele Hanoverei, George al II lea, a dat poruncă, că tot bețivul are să fie tratat ca și alți criminali, să fie judecat la închisoare și silit la măturarea strazilor. Pe cei

aflați, să-i prindă de loc, să-i închidă și apoi să-i judece. Regele Prusiei, Fridrich al II-lea, a oprit cătanele de a bea răchia și pe un petiț de a să conceda a face fabrică de spirt în Berlin, a scris cu mâna proprie »să fie a dracului cu rugare cu tot, să fi făcut D-zeu să nu fie rachia pe lume«.

Lupta contra rachiei s'a generalizat în 1872 în Islanda, în orașul Rajkjavic. Întâmplându-se că țara vecină Dania a ridicat vama beuturilor spirituoase, spre a-și înmulți venitele sale, cei din Islanda le-a făcut boicot și doi ani nu au beut. În 1884, Ole Lied, un muncitor s'a pus în capul a 542 partizani, toți abstenenți dela beuturi. Aceasta societate în 1909 avea dejă 6582 membrii, cari în atâta a agitat contra beției, pânăce adunarea națională a adus hotărârea că, dela 1 Ianuarie 1912 este oprită ferberea și vindeerea de rachia.

În patria noastră, în orașul Marosvásárhely, sustă societatea contra alcoolului sub conducerea preotului rom. catolic Szabó György, cu statute întărite, dela 8 Iunie 1907. Membrii sunt de două categorii: abstenenți, cari nu beau nici un fel de beătură spirituoasă și membri moderați, cari răchiu nu beau de fel, decât bere ori vin, în măsură puțină și în semn de moderațiune, păharul nu-l golesc nici când din odată. Ajutorul conducătorului este învățătorul Petres Elek. Societatea are 7468 membri, are foaiă săptămânală scrisă în limbăiu poporal și în decurs de trei ani trecuți, rezultatul societății este îndestulitor.

Efectul distrugător ce-l face alcoolul asupra omului, se arată în diverse chipuri: Un grup este acelor ce devin în parte ori totali nebuni, după cum fi influințiază beția, devin întâiu neliniștiți, apoi fricoși, foarte iritabili și furioși. Aceștia recad în poftă periodică de a bea iarăși. Altă grupă este a celor deveniți slabi și foarte nervoși, pe aceștia-i repaște oarecare silă de a continuă beția începută, că altcum cad jos, ca pătrunși cu totul de alcool, nu pot suportă decât puțin alcool, nu mai pot resistă, devin întoleranți, lărmoși, sfădalnici, le scade puterea de lucru

la chiar nimica. Intre morboșii aceștia 48% sunt cari au primit morbul dela părinți. La întrebarea: Cari sunt firile inclinării oamenilor cătră pofta de beție? Pozitiv nu putem răspunde și dacă adevăratele cauze sunt încă ascunse, lumea laică vede două cauze. Întâiu poate fi osteneala, asemenea sau istovirea puterii trupesti în urma lucrării prea esagerată, mai ales în ateliere industriale, în mașinării de turnat și prelucrarea ferului și alte asemenea locuri, în cari cazuri oamenii cugetă a-și restaura puterea trupestă prin beuturi spirituoase, ce însă este o credință rea, căci, deși pe moment să simt mai bine, dar leacul adevărat este odihna și nutremântul bun.

În al doilea loc poate fi cauza: lipsa de nutremânt îndestulitor sau sărăcia generală. În cazul acesta iarăși este la mijloc o rătăcire, căci oamenii beu, spre a-și tâmpl simțirile, spre a-și opri stomacul înloc, că cere mâncare; spre a înăbuși viața nervilor săi, s'ar putea zice: un fel de sinucidere de jumătate. Pe lângă verosimilitatea acestei afirmări, stă scumpetea mare a articulelor de traiu, ce de vreo 20 ani este o stare dureroasă în toată Europa și mai ales în țara noastră roditoare și bogată de toate bunătățile pământești. Scumpetea celor negreșit trebuincioase traiului: pâne, unsoare, carne și toate altele este nemai pomenit de mare, cu 50—60% precum eră la începutul anilor 1870, adese îndoit și și preste aceasta mai mult.

Nu este deci mirare, că oamenii săraci nu să pot sătură, nu au pâne și jumară să se hrănească îndestul și astfel inconștient de faptă, bea rachia, în falsa presupunere că aceasta șuplinește mâncarea.

Paguba enormă a beției sau alcoholismului, în economia popoarelor, sunt: întâiu milioanele de bani ce se cheltuiesc anual pe rachia, a doua, că o parte însămnată a brațelor lucrătoare nu funcționează, prin ce se perde în valoarea lucrului iarăși milioane. Suma cât să cheltuieste pe beuturi este de tot mare luând de exemplu o comună de 400 case, cu circa 2000 suflete; punem 200 case fără conzum de răchie, 100 case cu câte $\frac{1}{4}$ litru la zi și 100

$\frac{1}{2}$ litru la zi, în preț de 1 cor. litra, face la zi 75 litre sau 75 cor., pe o lună 2250 cor., pe un an 27.000 cor. Luând în casă 3 persoane beutoare, cade pe fiecare la an 45 cor., pe 10 ani 450 cor., pe 30 ani 1350 cor. de o persoană. Cât să cheltuiește în Ungaria anual pe beuturi o fi o suma enormă în milioane și bilioane, o putem însă deduce din suma cât încasează statul în taxe și contribuția de consum anualminte. În bugetul statului 1908 este preliminar ca venit la bere, 21,760.000 cor., la vin 19,427.000 cor., la rachiă și spirt 86,265.000 cor., de tot 131,418.000 cor. Luând locuitorii totali cu 18 milioane, cade pe unul 7 cor. 30 fil. la an.

Întrebarea cea mare, că omul sărac cum să devină la nutremântul mai bun, spre a nu fi victima rachiului, o poate deslega statul prin contractele de vamă cu statele învecinate, dacă deoparte pune stavilă ieșirii din țară a produselor din pământ: bucate sau cereale, apoi a vitelor, de altă parte dacă eliberează de contribuția de consum alimentele taxate astăzi cum este carnea, zahărul, berea și vinul.

Omul, fiecare să ajută lucrând mereu dar întins, astfel câștigă bani și materiale de hrană. Oamenii să devină convinși, că fără mâncare nu poți trăi, precum mașina de vapor nu poate lucra fără lemne de foc ori carbuni. O vedem la instituțiunea cea mare a armatei, cum să dă soldaților de regulat porțiunile de mâncare și toți sunt convinși, că subtragerea mâncării dela soldați, ar fi ruina armatei.

V. Luxul și risipirea banilor și a avutului.

Știința economiei naționale sau a popoarelor, referitor la măsura cheltueli singuraticilor și a popoarelor, zice, că depinde dela modrul câștigului. Și deloc ce câștigul intră cu greu, este sămnul a te opri cu cheltuielile. De cheltueli din împrumutări pe conta sperativelor, nu este și nu poate

fi vorba, considerate fiind de iraționale. Să știe, că poporul patriei noastre în trecut a trăit simplu, cu puține pretensiuni casnice și de hrană. Producțiunile tehnice și manufacturile, venite pe mână comercianților și apoi mulțimea agenților de marfa, au influențat poporul de azi, la o veșuire lucuroasă și costisitoare, deci să nu te miri, că nu-i mai rămâne și pe *mâncare îndestuitoare*.

Adevărul să-l spunem, deși o facem cu greu : astaz este un morb general a te prezenta cu locuința pompoasă, înbrăcăminte decorate cu argint și aur și petri scumpe, voind să apari lumii un ce, ce aieva nu ești, să săduci zi de zi lumea cu esteriorul, pânăce de fapt treaba stă de tot altcum. În casă nu-i malai pe masă, altloc detorii mari pe cambii, iar la femeile din casă matasă, catifea și aur, bărbații asemenea lasă portul vechiu și îl înlocuesc cu haine scumpe, dar nepractice ocupațiunei și neștiitoare ca-și cele din bătrâni. Oamenii ar voi să întreacă și pe alte neamuri înaintate în cultură și bogăția, și zauită, că la noi abea știu unii ceti, nu sunt iscusiți nici în ale economiei, nici în industria și nime nu-i bagă în samă dintre națiunile adevărat culte. Apoi nu sunt aceste stăruințe morbicioase? Și nu este o nebuniă a imita pe cel bogat, când apriat știe tot satul, că ești sărac? Prin lucru nu câștigi, că nu ești înștruat a putea câștiga și deci, ca să poți continua aceasta urită slăbiciune, răcurgi la împrumuturi de bani cu orice condițiuni.

La acest loc trăbue să amintesc, că ștudiul economiei popoarelor defaimă împrumuturile de consum (pentru mâncare beutură și înbrăcăminte) și numai cele de investire în economie și industrie le admite. La noi în țară mulțimea de bănci, doară jumătate a banilor fi dă ca împrumut de consum și abea jumătate pentru investiri productive. Asemenea asocieri de bani, pentru a începe și a continua oamenii lucș și cheltuieli neproportionate câștigului lor, fac o nemiloasă și în consecvență păgubitoare speculă cu slăbiciunea oamenilor ; pânăce băncile din trecut erau

facute numai spre atingerea unor scopuri binefăcătoare pentru toți d. e. spre a zidi un pod, o fabrică, un apeduct, cumparare de pământuri, edificii etc. Conducătorii imediați ai poporului, suntem convinși, că reținându-se și ei inșiși dela slăbiciunea lăcomiei și a risipirii de bani, cu puțină, dar continuă osteneală, ar putea mult îndrepta asemenea regretabile stări de lucruri, arătând la timp și loc, că existența persoanei are lipsă numai de cea mai indispensabilă hrană și înbrăcăminte și asta în proporția cu câștigul din lucru ori moșia proprie. Pacea și liniștea, apoi viața fericită, numai cu viețuire cruțătoare să poate ajunge, iar nefericirea sigur că urmează, pestrecând puterile tale banale. Să perde puțină moșie ce este și rămân descendenții fara ea, un lucru ce dela anii 1870 incoace să observăm mai ales la popoarele inculte. O mulțime de cheltuitori și risipitori de bani a trăbuit să cedeze moșiile unor mai iscusiți, mai harnici, încât la noi în țară, în sute de milioane s'au trecut averi, ce dovedește eclatant, că foștii proprietari inculți, inconștienți au prăpădit moșia cu preț bagatel, față de cel de astăzi.

Așa credem, că nefericiții de beutori de spirt, risipitorii de bani și averi, dacă continu s'ar lumina și sfatul părințește, să lucre, să fie cruțatori să-și câștige și susțină pâinea de toate zilele, legume, hoară, oaie, purcel, material de încălzit, bani etc., s'ar îndrepta barem în parte și s'ar corege, dacă ar urma a fi prevăzător. Germanul zice: »că prevederea este mama înțelepciunii«. Să precalculezi, să-ți cruți sănătatea și să te trudești a învăța măcar în vorba dela cei mai luminați și astfel poți să te ferești. În fine nu putem lăsa nepomenită, staruința de cruțare a persoanelor de toată starea. Cruțarea este o virtute oamenească de mare însemnătate, este independința și puterea persoanelor și a popoarelor. Cruțarea nu poartă jertfă, ci numai să nu cheltuești tot ce ai agonisit, ci să pui la o parte un puținel, care apoi să adună mereu și bucuria f-ți va fi mare, când vei gusta din rodul cruțării tale. Astăzi, aceasta este o condițiune a omului cult, a te

stăpâni pe tine, a fi prevăzător și a te îngriji de viitorul tău și a descendenților tăi. Din contră făcând, este a te presenta de cult în spirit vulgar, căci î-ți lipsește prudența.

Arad, 24. iulie 1910.

George Purcariu.

CRONICA.

Liga pentru apărarea copiilor. În decursul anului expirat, s'a reorganizat liga pentru apărarea copiilor cu sediul în Bpesta, punând întreaga instituțiune pe o nouă temelie, ce corespunde recerșinelor moderne de educațiune.

Scopul acestei ligi este, să apere pe copiii cei sărmani și părăsiți, să îndrepte pe copiii cei degenerați, ca să devină iarăși membri folositori omenirei.

Liga aceasta sprijinește instituțiunile cu aceasta mențiune, atât din capitala țării, cât și din provincie, dându-le sfaturile și îndrumările necezare. Studiază instituțiunile similare din străinătate, nizuindu-se ca reformele salutare se le întroducă și la noi, și în raport cu mijloacele sale bănești întemeiază ligi pentru apărarea copiilor, instituțiuni de corecțiune, cantine pentru ucenici.

Este semnificativ, că la lucrările adunării generale ale acestei ligi au luat parte activă și unele personaje însemnate din societatea concetățenilor noștri, ca episcopul *Dr. Prohászka Ottokár* și contesa *Vay*, o împrejurere, care la noi ar fi cuălificată de „subdemnitate“.

Liga are 3 feluri de membri: fundatori, ajutători și ordinari. Cei fundatori solvesc odată pentru totdeauna 1000 cor; cei ajutători odată pentru totdeauna cel puțin 100 cor.; iar cei ordinari cu un deobligământ pe 3 ani, 5 cor. Anunțările de membri se fac la direcțiunea ligei (Bpesta VI Strada Bulyovszky).

Ținem să atragem în locul prim atențiunea învățătorimeii noastre asupra acestor societăți, deopotrivă de folosițoare pentru membri corpului didactic de toate clasele și de toate categoriile

În locul al doilea atragem atențiunea celor chemați, ca să mediteze, că oare nu ar fi timpul suprem ca să se înființeze și la noi astfel de societăți, în cadrul unei societăți existente, bunăoară în cadrul „Asoțiațiunii pentru cultura și literatura poporului român“?

I. Stanca.

Școala română. Ziarul național „Tribuna“ din Arad re-
levează în numerele 14—15 poziția tristă a școlii române, în
urmarea careia noi am pierdut aproape la 500: zi cincisute
școale confesionale.

Nu mai puțin e atinsă aici și alta lătură: intrarea în număr
mai mare a învățătorilor noștri în corporațiile bisericesti-școlare
și spețial în sinoadele eparhiale,

Intrarea lor e atât de indrituită și bazată, în cât numai cere
comentar.

Apropos constătam, că aceasta a fost și este și dorința în-
vățătorilor noștri, dar la timpul său . . . totdeauna au eșit deci-
mați — ba unii „mai mici“ și „mai mari“ ni-au luat în nume
de rău pășirea noastră pe față.

Suntem recunoscători „Tribunei“, carea nu-și uită nici de
cealaltă datorință națională: *susținerea cu tărie la școala română
confesională.**

(B.)

*

Zece porunci pentru cetitor.

1. *Cetește numai cărți bune.*
2. *Cetește mai întâi aceea ce te interesează mai de aproape.*
3. *Cetește zilnic, — cel puțin o jumătate de oră și cugetă-te
câtva timp asupra celor cetite.*
4. *Cetește câteodată cu voace tare. Fii atent la glasul tău
și la pronunțarea clară, — nu grăbi, căci: „Graba strică treaba“.*
5. *Pe cât se poate, nu ceti singur, ci împreună cu un cu-
noscut ori prețin și discută cu el asupra celor cetite. Altcum
aceasta e chestie de gust.*

* Să nu se uite însă, că între cei ce au combătut la timpul său intrarea
învățătorilor în aceste corporațiuni a fost tocmai „Tribuna“.

6. Cetește întotdeauna așa ca să poți raporta și altora despre ce ai citit. Aceasta nu-e chestie de gust, ci o datorință față de tine însuși.

7. Cetește în ordine, nu frunzărind odată ici, odată colo.

8. Când ești ostenit, nu ceti.

9. Cetește numai atunci, când poți să-ți înmulțești cunoștințele, sau voiești să-ți înalți sufletul; nu ceti numai pentru simpla distracțiune, sau pentru a-ți omori vremea, cum se zice.

10. Însamnă-ți tot ce e vrednic de însămnat în o carte de notat pe care s'o porți în regulă.

(T)

INFORMAȚIUNI.

Spre știre. Pentru ca articlii, ce se trimit redacției spre publicare, să nu sufere întârziare de o parte, iar de alta ca și corectura manuscriselor să se poată efeptui la timp, rugăm pe stimații noștri colaboratori, ca lucrările să ni-se trimită mai târziu până 'n 20 22 n. a fiecărei luni!

În atențiunea M. O. D. membrii fondatori ai reuniunii noastre! Cu scopul de a putea fi M. O. D. membrii fondatori ai reunii noastre învățătoarești în curent cu toate nizuințele și frământările noastre școlare-culturale, Comitetul nostru central, în ședința sa ordinară dela 16/29 septemvrie 1910, a decis, ca cu începere dela 1 ianuarie a. c., să se trimită fiecărui M. O. D. membru fondator câte un număr de onoare din modestul nostru organ. Când atragem atențiunea M. O. D. membrii fondatori asupra acestui concluz, îi rugăm totodată, ca să binevoiască a primi modestul nostru organ cu dragostea, cu carea și Comitetul nostru central îl pune la dispoziția fiecăruia. *Biroul central.*

Șezătoarea literară a scriitorilor români. În 5 Martie n. a. c. din prilejul „Petrecerii cu jocuri naționale“, aranjată de „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului Român“ din Sibiu, scriitorii români de pretutindenii sau întrunit în Sibiu, spre a ținea prima șezătoare la noi în patrie! Unsprezece literați, membri ai „Societății scriitorilor români“, au luat parte

la aceasta manifestație a vieții culturale românești: Maria Cunțan, Octavian Goga, I. Agârbicean, Emil Gârlean, Cincinat Pavelescu, Canton Teodorian, Dimitrie Nan, Corneliu Moldovan, Victor Eufimiu, A. Herc (Dinu Ramură), Atanasiu Mândru și artista de renume a teatrului național din București D-șoara Maria Filotti. Razultatul acestui nou mijloc de a răspândi cultura românească, rămâne vecinic întipărit în inimile acelor fericiți, cari au putut se asiste.

Recunoștință ministerială. Pentru că a servit neamului și bisericii sale 40 de ani, ca învățător confesional gr. or. român, cu salariu, care n'a ajuns cifra de 300 fl., înaltul minister de culte și instrucțiune publică și comisiunea administrativă comitatensă, a adresat act de mulțumită și recunoștință vrednicului nostru coleg *Gregoriu Roșu*, învățător în Semlac. „Tanitô“, organul oficial a însoțirii reuniunilor învățătoresți scrie, ca aceste înalte recunoștințe, i-s'a publicat numitului, prin notarul comunal, în prezența frunțașilor și a inteligenței adunate în sala casei comunale, unde sărbătoritul nostru confrate a fost chemat prin o delegațiune în frunte cu Varga Károly, directorul școalelor maghiare din Semlac. Cine cunoaște pe Gregoriu Roșu, model de modestie și abnegațiune și cine cunoaște inima lui cea caldă și devotamentul față de chemarea învățătorescă și apoi rezultatele distinse ce le-a obținut chiar și la ultimele examene: știe, că aceasta înaltă distincțiune a fost necăutată, dar bine meritată. Suntem tari în credința, că sărbătoritul nostru coleg a fost împărțășit de asemenea distincție și din partea Ven. noastre autorități, cu ocazlunea trecerii sale în pensiuine. Ne miră însă, cum de nu se comunică asemenea acte și organelor noastre de publicitate, dintr'o comună, în care avem doi preoți, unul, din timpurile cele mai moderne, și un alt harnic învățător? Cu toată căldura inimii ne asociem, celor ce au sărbătorit pe vrednicul nostru confrate, dorindu-i viața îndelungată și sănătate și în binemeritata stare de pensiuine.

Învățător condamnat. Comisia adm. comitatensă în ședința sa extr. ordioară, ținută la 9 Martie a. c. a tras la răspundere pe confratele nostru George Andreica, învățător în Buteni,

pentru neglijarea limbei maghiare. În actul de acuză al procurorului se zice: că la elevii încredințați numitului învățător, nu se văd rezultate îndestulitoare, iar de cunoștința limbei maghiare, nici urme nu se pot afla. Se mai susține, că la întrebările adresate de subinspectorul vizitator, învățătorul ar fi dat răspunsuri necuviincioase și că în școală ar fi folosit cartă geografică oprită. Învățătorul s'a scuzat cu împrejurarea, că abia ocupase postul la aceea școală cu cinci clase superioare, unde copiii nici idee n'au avut de limba maghiară, frecventează școala neregulat, apoi a dovedit cu act medical, că în decursul lunii Decembrie a fost bolnav. În considerarea acestor motive atenuante, comisia l'a condamnat numai la o amendă de 50 cor. Noi încă credem, că tinărul nostru confrate a căzut jertfă împrejurărilor și neexperienței sale.

Un rezultat uimitor. În Fiume se lucrează pentru înființarea unei școli croate. Spre scopul acesta s'a aranjat o petrecere mare de carnaval, care a rezultat un venit curat de 12.500 cor. Cum se știu însuflați alte popoare pentru școală!

Cununie. D-șoara Aurelia Vancu, fiica vrednicului nostru coleg Petru Vancu, învățător în Măderat și Dl Silviu Filip, ales preot în frunțașă comună Cinteiu, și-au sărbăt cununia Sâmbătă, în 12/25 Februarie în biserica parochială din Măderat. Cununia a săvârșit-o Dl protopop Mihaiu Lucuța din Șiria. Nași au fost Dl notar Popescu din Măderat cu D-na. La actul cununiei au luat parte afară de rudenii, nenumărați pretini din apropiere și depărtare a Dlui Vancu, între cari amintim pe Mag. Sa Dl Dr. Ștefan C Pop, deputatul cercului, cu D-na, prezidentul și cassarul general al reuniunii noastre înv., notarul din Cinteiu, etc., etc. Dorim multă fericire tinerei părechi, iar părinților bucurie.

— Confratele nostru Petru Eleneș, învățător în Groș (protopresb. Radna), și-a serbat actul cununiei cu gentila D-șoară Anuța, fiica părintelui George Lupuț, din Soroșag, Duminecă, în 6/19 Februarie a. c. Felicitările noastre!

Pentru biblioteca școlară. Meseriașii români din Halmagiu, au aranjat Duminecă, în 13/26 Februarie a. c., o bine reușită producțiune teatrală și concert, în favorul bibliotecii șco-

lare din loc, cu următoarea programă: „Isprava“, piesă teatrală în 2 acte, de Serafim Ionescu. „Imnul unirei“, cor bărbătesc de C. Porumbescu. „Bărbatul și femeia“, dialog. „Păc“. cor bărbătesc, de Ioan Vidu.

Anunț. Este în lucrare și în curând se va pune sub tipar „Plan special de educațiune și instrucțiune“ pentru școalele populare române, cu și fără ajutor de stat, cu deosebită privire la dispozițiile art. de lege XXVII din 1907, lucrat de *Iosif Moldovan* învățător în Arad, după înviațiunile și proiectul pregătit de *Mihail Lang* dir. preparandial în Arad. Opul ce se va estinde pe circa 40—50 coale de tipar, va fi un mijloc de neprețuită valoare în mâna fiecărui învățător, coținând toate cele absolut indispensabile pentru învățător: Obiectele de învățământ, planul de învățământ, planuri de ore pentru școala de orice împărțire și clasă, orduri de ore, planuri de procedură particulare, cu împărțirea materialului pe săptămâni, ore și semi-ore, recvizitele de învățământ toate cu explicații trebuincioase; importanța educațiunii morale în școala populară, importanța educațiunii intelectuale, metodele de propunere, prelegeri practice etc., etc. Prețul unui exemplar e 5 Cor. Conziderând enormele cheltuieli de editare a unui asemenea op voluminos, apariția o facem pendentă dela numărul abonenților. Domnii învățători, cari doresc să sprijinească și să accelereze apariția, sunt rugați a se însinua ca abonenți la adresa: Iosif Moldovan, Arad, Tököli-tér 8.

Învățătorul nu poate săvârși funcțiuni preoțești. După ce prin legile școlare mai noi s'a interzis preoților de a putea ocupa oficii învățătoresți, iată că prin ordin. 148951/910 ministrul cultelor și instrucțiunii publice, interzice și învățătorilor de a săvârși funcțiuni preoțești!?

Bibliografie. În zilele din urmă a apărut în tipografia diecezană din Arad, un studiu foarte interesant despre **Căsătoria a doua a preoților**, de Dr. Lazar Jacob, profesor seminarial. Prețul 1 Cor. plus porto 10 fil.

În chestiunea taxelor. Avizăm pe Domnii membrii, că în numărul viitor al organului nostru comunicăm pe toți restanțierii cu numele și cu taxele restante, apoi vom preda afacerea fiscu-

lui pentru incassarea acelor pe cale execuțională. În legătură cu aceasta afacere, atragem atențiunea cassarilor din despărțăminte asupra laudabilei activități a Dlui Petru Russu, învățător în Pecica, nou alesul cassar din despărțământul protopopesc Arad, care în timp relativ foarte scurt, dela conferința de toamnă în-coaci, a incassat și cele mai dubii pretensiuni ale reuniunii, prin pășirea energică și cu tact, așa că ne vine a crede, că nu din puținul interes al membrilor, ci din neactivitatea cassarilor de despărțăminte provin enormele restanțe.

În taxă și abonament: Dr. Petru Pipoș 15 Cor., Dr. Ștefan Pop, Ștefan Novac și Dr. Lazar Iacob câte 10 Cor., Mihaiu Nicoară 8 Cor., Dr. Georgiu Ciuhandu, Efrem Brindea și Ioan Bogdan câte 5 Cor., Petru Lupaș 2 Cor. abonamente; iar în taxele de membru Dr. Petru Pipoș 6 Cor., Mihaiu Nicoară, Petru Lupaș și Ioan Bogdan câte 2 Cor.

Vechimea ziarelor. Cea mai veche gazetă din Europa e „*Gazeta de France*” (Gazeta Franciei). A apărut primavara, în anul 1631, — deci are o vechime de aproape 400 ani. Cu o vechime m i mult de dublă se poate lauda țara, care nici nu-ai cugeta, anume China. „*King Coo*”-ul său datează din anul 911 d. Cr. La activul său are deci chiar 1000 ani. („G. D.”)

Schelet diluvian. Foile din patrie aduc o știre nouă pe terenul științei fosilelor. In spelunca Balla (Ungaria), s’au dat peste un schelet de copil. Invățații susțin, că scheletul este din epoca diluviană (dela potop).

Prelegere antialcoolică în Socodor. In 5 Febr. a. c. dl Iulian Paguba, învățător, a ținut o prelegere succasă contra nă-praznicului flagel al omenirei: contra beuturilor spirtuoase.

Sfaturi bune, numai de s’ar și urma!

Schimbul revistei noastre — până acuma ni-l dau:

1. *Foaia Școlastică* din Balázsfalva (Blaj). Redactor: Ioan F. Negruțiu.

2. *Revista gen. a învățământului* din București. Redactor: I. Valaori.

3. *Gazeta de Duminecă* din Szilágysomlyó (Simleul Silvaniei).
Redactor: Ioan P. Lazar.

4. *Educatorul*, organ oficial al Reuniunii inv. caransebeșeni.
Redactor: P. Bizerea.

Necrolog. În zilele trecute a fost înmormântat vrednicul și octogenarul preot: *Ioan Petroviu* din Ciclova. Dăruit de D-zeu cu avere frumoasă, înainte de moarte a făcut mai multe daruri foarte însemnate. Întră altele pentru biserica rom. ort. din Ciclova a făcut o fundație de 40.000 cor. etc., iar reuniunii surori dela *Caransebeș* i-au testat 10 acții.

Iată un preot de inimă, un preot ideal!

Dară noi, învățătorii din aceste părți, când ne vom putea mândri cu un bărbat de atâta dragoste pentru noi, pentru școala română!

O rugare. Toți membrii, precum și toți abonemenții organului nostru, sunt rugați respectuos, ca să binevoiască a grăbi cu solvirea taxelor și costul abonamentului.

Trăim zile grele și luptăm cu atâtea lupte și neajunsuri, încât numai punând umăr la umăr și lucrând desinteresat, sprijinindu-ne reciproc, nădăduim, că vom putea susține și apăra cu demnitate și în aceste vremuri grele, marea cauză a învățământului nostru poporal.

Numai puțin îndreptăm rugarea noastră și către marele și On. public, rugându-l de sprijin și ajutor binevoitor.

Poșta redacției.

T. Mariș. Articolul d-tale l-am rezervat pentru nr. proxim. „*Amicul școlii*”. Lucrarea trimisă e o chestie de tot serioasă, dar totodată și gingașe . . . și astfel stând lucrul nu se

poate publica decât cu unele modificări calmând unele părți, ce eventual ar complica afacerea.

Cred, nu te superi! . .

L. D. în Ș. Lecțiunea practică asemenea se va publica, cu puțină schimbare în divizarea tractării, bine înțeles: numai ce privește punctele cardinale ale procederii.

„*Amicului penzionat.*“ Un dascăl bun, cum ai fost — chiar și penzionat — nu poate rămânea indiferent față de „agendele“ noastre dascălești.

Hrana spirituală, cred totdeauna-și poate avea locul. Altcum — cu părere de rău — am procedat conform dorinței.

I. St. în R. Am satisfăcut. Comunică-ne ce foi primești în schimb. — Cele trimise au sosit târziu.

Mai multora. Francarea epistoalelor (cu manuscrisele) *ne rugăm a se face conform. greutateii căci altcum trebuie să le recumpărăm dela poștă tot — dublu.*

AVIZ!

Toate revistele, cari vin schimb pentru „Reuniunea învățătorilor“, de aici înainte să se trimită la adresa:

Ioan Crișianu,
inv. redactor în

(Com. Arad).

Székudvar.